

Десислава Негелчева

Пламен и любовта

„След истината.
Нова политическа
поезия“, Пламен Дойнов,
издателство
„Кралица Маб“, 2024 г.

Помните как по стените висеше надписът „А+Б = ВНА“. Вечна неразделна любов. Улицата не е глупава, редуцирала е до възможния минимум. Вечна, но и неразделна, неразделна, но и вечна.

Аз пък помня малка книжка на Пламен Дойнов от 1990 г., писана на „войнишка възраст“, в която имаше такъв стих: „Свободата боли. Но дайте я цялата!“. Беше дошъл на конкурса „Веселин Ханчев“ в Стара Загора с Николай Тончев, Бойко Пенчев и други от групата, с която година по-късно щяха да направят Авторския литературен театър. Макар и не пред хилядни стадиони като някои съветски или априлски бардове, но се изричаха на глас неказвани неща, експресионистично, в стил Гео и Фурнаджиев. Оттогава театърът е все в режим на готовност.

Какво направи Пламен Дойнов със свободата от 90-те до днес и какво общо има поезията с политиката, театъра и истината? А какво с любовта?

Новата книга с поезия „След истината“ съдържа двете предишни поетически „Балът на тираните“ (2016) и „Влюбване в диктатора“ (2020). „Мистификации“ от 1999 г. например събира три книги в една. Сега към книгата вървят и двата спектакъла в Театъра на армията. От задната корица ми направиха впечатление две изказвания – на Миглена Николчина за жестокостта в стихотворенията и на Александър Кьосев за трите съставки на „манджата“ – Дойновата поезия, каквато я знаем, плюс историята на българската литература, плюс пласта на соцреализма. Аз мисля, че в предишните му книги са проявени в цялост и трите. Като историк,

литературен изследовател и критик Пламен винаги е пледирал за откриване, подреждане, картотекиране и описание на историческите и художествените явления. Да контролираш истината, а оттам и паметта. Пламен дава дори „правилния“ анализ в края на всяка от книгите, за да бъде сигурен в ефекта на тълкуване. Трябва не само контекст, но и нещо действено, директно и веднага. Въпреки че всяка негова интерпретация ще се окаже нова мистификация. В поезията му има дълбоко разчленяване на архивни факти, но и на нови политически „персони“. Тя виртуозно фикционализира конкретни сюжети. Може би „Балът на тираните“ е алегория на палачите, а „Влюбване в диктатора“ на жертвите. Тоталитарното насилие е смазващо. Силно драматургична поезия с творби алегории на цялото – „Тунел Ечемишка“, „Петгодишният убиец“ и още. Стихотворенията в голямата си част са балади, близки до фолклорните и с излъчването на кръвожадни приказки като „Хензел и Гретел“.

Проговарянето в началото на 90-те е свързано с театъра, една арена на истината, агората на полиса. Политическата поезия е заглавие метафора на търсенето на истината, инструмент за проговарянето на/за личната и обществената травма. Да кажеш всичко, което не искаш. Да се смееш, ала да плачеш оксиморонно. Напомня ми поезията на съвестта на Адам Загаевски. Политическото е подаване на топката между двете истории, общата и личната. Понеже нищо не дава по-голямо спокойствие от търсенето на истината, по Паскал.

Говоренето от сцената е освобождаване от травмата. „Театърът не протича вътре в нас, какъвто е случаят с другите литературни жанрове... а става извън нас, ние трябва да отидем да го гледаме“ (Ортега и Гасет). Да се отдалечим и да (се) слушаме. Пламен Дойнов освен автор на думите става и актьор, който ги прави действени,

„пряка метафора“. И пак Ортега: „Присъствието на актьора не служи, за да се представи той самият, а за да представи друго същество, различно от себе си... Театърът е видимата метафора“. Преносът е по-бърз, макар връзката да остава нестабилна: гали това е Пламен, или лирическият герой, а може би агентът на ДС или актьорът?

Историкът открива истината за личната травма през обществената, минал е през съвестта, работил е трескаво. Заслужава наградата на след-истината. И тя е вечната и неразделна любов. Обратното на вечната и неразрушима гружба със СССР, обратното на „любовта, когато тя не е любов“. Търсенето на истината за себе си („сам“ от „Безименна поема“) е последователно подреждане върху рафтовете на паметта. Любовта никога не отпада и вечно носим паметта за нашите любими. Историческата памет също е любов, а помяната ѝ – отпадане от любовта и по християнски – умножаване на беззаконията, на греха. Беззаконието трие паметта. Свободата е да обичаш извън всяко насилие. Самата същност на човешкото.